

Täysistunto

Torstai 10.4.2025 klo 16.00—18.45

9. Vaalirahoituksen valvonta vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa - Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus

Kertomus K 4/2025 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 3/2025 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Nyt jatketaan 4.4.2025 pidetyssä täysistunnossa keskeytettyä tarkastusvaliokunnan mietinnön TrVM 3/2025 vp käsittelyä. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.33 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Toimiva ja tehokas vaalirahoituksen valvonta on erittäin tärkeä osa avointa, toimivaa ja myöskin reilua demokratiaa. Meillä täällä Suomessa vaalirahoituksen valvonta lainsäädännössä on sangen toimivalla tavalla rakennettu, hyvä malli, ja saamme olla siitä kansainvälisestikin vertailtuna ylpeitä.

Nämä Valtiontalouden tarkastusviraston kertomukset vaalirahoituksen valvonnasta ovat kuitenkin tärkeä mahdollisuus tässä eduskunnan suuressa salissa ja tarkastusvaliokunnassa pysähtyä arvioimaan sitä, löytyisikö meidän vaalirahoituksen valvonnasta ja vaalirahoituksen järjestämisestä myöskin kehittämiskohteita. Vaikka meillä on erittäin toimiva ja tehokas vaalirahoituksen valvonta kansainvälisesti arvioituna Suomessa, niin kyllä mielestäni näitä kehittämiskohteita vaalirahoitusjärjestelmästäimme ja erityisesti sen valvonnasta edelleen löytyy, ja haluan tässä keskustelussa jälleen yhden ehdotuksen tästä kehittämisestä esiin nostaa.

Meillähän on Suomessa nyt näin alue- ja kuntavaalienkin alla jälleen ajankohtaista vapaaehtoisten ennakkoilmoitusten tekeminen ehdokkaiden vaalirahoituksesta, ja se onkin ollut erittäin hyvä tapa ehdokkaille kertoa avoimesti ennen vaaleja, miten he ovat oman vaalirahoituksensa järjestäneet, millaisia summia keränneet ja miten sen vastaavasti sitten kampanjassaan aikoneet käyttää. Tämä on ollut tärkeää, jotta äänestäjät voivat arvioida ennen lopullista äänestyspäätöstään sen, millaisilla kampanjoilla ja millaisilla tavoilla varoja keräten ehdokkaat ovat vaalityönsä järjestäneet.

No se kehityskohde, jota itse, arvoisa puhemies, tähän kokonaisuuteen ehdottaisin, olisi se, että nämä vapaaehtoiset vaalirahoituksen ennakkoilmoitukset muutettaisiin pakollisiksi kaikille ehdokkaille. Se epäkohta tällä hetkellä nimittäin on, että aika lailla kaikissa vaaleissa näitä ennakkoilmoituksia myös jätetään paljon tekemättä. Tämä on tietysti haaste myöskin äänestäjien kuluttajansuojalle, kun äänestäjät eivät kaikkien ehdokkaiden osalta voi arvioida tehdyn ennakkoilmoituksen muodossa sitä, miten tätä vaalirahoitusta on ke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 38/2025 vp

rätty ja vaalirahoitusta on käytetty. Jos kaikkien ehdokkaiden täytyisi tämä ennakoilmoitus tehdä, se varmasti lisäisi myöskin sitä äänestäjien tuntemaa ja kokemaa kuluttajansuojaa, ja he pystyisivät aidosti arvioimaan myös tämän vaalirahoituspuolen ennen kuin tekevät sen tärkeän äänestyspäätöksen ja käyttävät sen ainutkertaisen äänensä kulloisissakin vaaleissa.

Tämän kehittämiskohteen olen näissä vaalirahoitukseen liittyvissä keskusteluissa tässä salissa muutaman kerran tehnyt, ja olen huomannut, että aika monessa muussakin ryhmässä tätä samaa ajatusta on kannatettu ja samansisältöisiä ehdotuksia tehty. Pitäisin tärkeänä, että tässä asiassa tällä vaalikaudella päästäisiin konkretiaan ja tekemään tähän asiaan liittyvä lainsäädäntömuutos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen.

18.36 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Olen tällä vaalikaudella saanut työskennellä eduskunnan tarkastusvaliokunnassa jäsenenä, ja täytyy sanoa, että se on erittäin hyvähenkinen valiokunta. Sehän on hieman erilainen valiokunta kuin poliittiset sektorivaliokunnat. Siellä pyritään yksimielisyyteen vähän samalla tavalla kuin ulkopoliittikkaa hoitavissa valiokunnissa tai perustuslakivaliokunnassa. Tehtävänä on arvioida valtion verorahojen käyttöä ja tiettyjä muita asioita, joihin yhtenä kuuluvat nämä vaalirahoitus- ja puolerahoitusasiat. Ne ovat meillä aina säännöllisesti siellä esissä, ja nyt tällä kertaa sitten on Euroopan parlamentin vaaleja koskeva kertomus ja arviointi käsillä. Voi todeta, että asiat ovat Suomessa hyvin. Ei ole mitään valtavia epäkohtia VTV eli Valtiontalouden tarkastusvirasto tai tarkastusvaliokunta omissa kuulemisissaan huomannut.

Edustaja Peltonen käytti hyvän, rakentavan puheenvuoron. Olemme tietyissä muissa lausunnoissamme ottaneet esille sen, että vaalirahoituslainsäädännössä on tiettyjä kehittämistarpeita, esimerkiksi se, että lainojen antajien nimet pitäisi julkistaa, jos se ei ole pankki tai muu normaali rahoituslaitos. Varmasti järkevää huoltoa ja tarkennuksia vaalirahoituslainsäädäntöön kannattaa tehdä.

Arvoisa puhemies! Haluan sen näkökulman tuoda tähän keskusteluun, kun me käymme kunta- ja aluevaalit sunnuntaina, että on hyvä muistaa, aina kun sääntelyä tehdään puolueisiin, poliittiseen toimintaan ja vaaleihin, että kaikki vaalit ovat valtava kökkätyö ja valtava talkootyön näyte ja meidän pitää myös pitää huoli siitä, että kynnys asettua ehdolle ja kynnys koota listoja ja olla puoluetoiminnassa eivät kasvaisi kohtuuttoman suuriksi. Itse aina vähän kannan huolta, kun vaaditaan kauhean tiukkoja tarkastuksia ja byrokratiaa ja lippulappuja ja kontrollia ja valvontaa — varmasti hyvällä tahdolla — että se saattaa nostaa entisestään kynnystä lähteä mukaan politiikkaan.

Valitettavasti kaikkien puolueiden ehdokasmäärät tippuivat näissä kunta- ja aluevaaleissa, ja se on kyllä huono asia. Pidetään kuitenkin sillä tavalla sellainen tietty maalaisjärki mukana puolue- ja vaalirahoituspykälissä, että ei ole pelkoa tavallisten ihmisten vaikkapa lähteä kuntavaaleihin tai aluevaaliehdokkaaksi sen takia, että pelätään näitä vaalirahoitusilmoituksia ja niiden kontrollia. Aika paljon itsekin olen joutunut antamaan kansanvalitusta ehdokkaille, jotka ovat olleet kyllä, voi sanoa, aika jännittyneitä tai tärinässä näitten ilmoitusten kanssa. Pidetään tässä sellainen maalaisjärki.

Puhemies! Kun tämä on nyt viimeinen puheenvuoroni ennen kunta- ja aluevaaleja tässä salissa, niin haluan kiittää nyt kaikista puolueista kaikkia ehdokkaita, jotka ovat lähteneet tähän valtavaan vaaliin mukaan, näitä tuhansia, tuhansia ihmisiä. Demokratia ei ole itses-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 38/2025 vp

täänselvyys. Kansanvalta ei todellakaan ole itsestäänselvyys. Se on sama asia kuin fyysinen kunto tai parisuhde: jos sitä ei huolla, niin se saattaa rapistua ja heikentyä. Se, että on lähdetty ehdolle ja käydään vaaleja ja makkaraa ja kahvia tuolla tarjotaan toreilla ja kauppojen pihoilla ja pidetään tupailtoja — se on demokratian huoltamista. Kiitos siitä kaikille puolueille ja kaikille ehdokkaille. Pidetään suomalaisesta kansanvallasta huolta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Savola.

18.39 Mikko Savola kesk: Rouva puhemies! Tästä edustaja Kurvisen puheenvuorosta on hyvä jatkaa. — Demokratia on upea asia, ja on upea asia, että Suomi on vapaa maa, missä on oikeus asettautua ehdolle ja on oikeus tavoitella luottamustehtäviä, on se sitten kuntatasolle, alueatasolle, tänne eduskuntaan tai europarlamenttiin, minkä vaalirahoitusvalvontaraporttia tässä nyt katsotaan. Kaikki ehdolla olevat ovat kansanvallan sankareita.

Edustaja Peltonen nosti esiin lainsäädännön muutostarpeet tai mahdolliset muutostarpeet siitä, tulisiko ennakoilmoitus olla lain mukaan säädettyinä pakolliseksi. Tuossa kun itse tein ennakoilmoituksen kuntavaaleissa, niin huomasin, että aika pieni määrä ehdokkaista oli lopulta sen tehnyt. En tiedä, onko siinä sitä arkuutta ja ujoutta, mitä edustaja Kurvinen mainitsi, vai onko siinä se, että ei oikeastaan ole tietoa tai velvoitetta. Uskon, että tässä on vähän näitä kaikkia yhdessä.

Ehkä meidän niin kuin nyt ensisijaisesti tulisi kannustaa meidän omien puolueitten väkeä sen ennakoilmoituksen tekemiseen. Se pitää sanoa, että pienissä kunnissahan tuo tarkoittaa käytännössä sitä, että 99 prosentilla on se täppä siellä, että se on alle 800 euroa, mitä koko kampanjaan käytetään. Isommissa kunnissa, kaupungeissa ja aluevaaleissa varmasti rahaa sitten on voitu käyttää enemmän. Joka tapauksessa kynnystä pitää madaltaa siihen, että ihmiset sen täyttävät ja ehdokkaat sen täyttävät, ja varmasti media vallan vahtikoirana sitten tekee niistä omat tilastonsa, kuinka paljon tätä täytetty on. Tämä on ensisijainen keino ennen kuin lainsäädäntöä ja byrokratiaa tähän lisätään.

Muuten sanon, että on kyllä hyvä, että meillä tätä vaalirahoitusta valvotaan, siitä raportoidaan ja kansalaiset saavat sen kuvan, kuinka paljon kukin on kampanjaan kerännyt rahaa, käyttänyt omaa rahaa ja ylittääkö käyttänyt rahaa. Kynnyksen siihen, että lähtee ehdolle, on oltava pieni, ja Suomessa me sen onneksi olemme mahdollistaneet. Kaikki lähtee aina perustasolta: kunta, alue, sitten tänne eduskuntaan ja europarlamenttiin. Ja miksei joskus vaikkapa edustaja Kurvinen voi pyrkiä presidentiksiin. [Antti Kurvinen: Savolakin on hyvä vaihtoehto!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Peltonen.

18.42 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! On helppoa yhtyä edustaja Kurvisen arvioon tästä eduskunnan tarkastusvaliokunnan roolista ja sen työn merkityksestä täällä eduskunnassa, tässä talossa. Nämä tarkastusvaliokunnan mietinnöt ovat usein erittäin arvokkaita, ja ne pitävät sisällään tärkeitä kehityskohteita, joilla saataisiin näitä yhteisiä asioita ja lainsäädäntöä kehitettyä parempaan suuntaan.

Harmillista on kuitenkin se, että aika usein, kun tarkastusvaliokunta ottaa jonkin asian vaikka omana asianaan tutkittavaksi ja tekee painavia suosituksia, kovin kauan menee siihen, että kulloinkin maan hallitus sitten ottaa näitä suosituksia agendalleen ja panee niitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 38/2025 vp

toimeenpanoon täällä eduskunnassa. Mieleeni muistuu vaalikaudelta 2015—2019, kun sain tässä talossa hieman erilaisessa roolissa työskennellä, tarkastusvaliokunnan erittäin painava mietintö kotoutumisen kehittämistä. Tämä tässä talossa, tarkastusvaliokunnassa tehty raporttihan oli aivan yksimielinen, ja siinä oli kymmeniä suosituksia siitä, miten Suomessa pystyttäisiin kuntien ja valtion yhteistyöllä kehittämään kotoutumista. Ne suositukset olivat siis kaikkien puolueiden vahvasti tukemia, mutta vielä tähänkin päivään mennessä näistä suosituksista moni on toteuttamatta ja toimeenpanematta, ja vielä pian kymmenen vuoden jälkeenkin tämän mietinnön valmistumisesta on edelleen ajankohtaista kannustaa niitä toimeenpanemaan.

Mitä tulee tähän ennakoilmoitusten vapaaehtoiseen tekemiseen, joka edellisissä puheenvuoroissa nousi esiin, niin olen samaa mieltä siitä, että puolueiden pitäisi kyllä omia ehdokkaitaan kannustaa tekemään näitä ilmoituksia vapaaehtoisesti, jo ennen kuin lainsäädäntöä lähdetään toiseen, pakottavaan suuntaan muuttamaan. Totta kai näin täytyy tehdä. Pitäisin hyvänä esimerkiksi sitä, että kun puolue joka tapauksessa joutuu keräämään nämä ehdokassuostumukset ehdokkailta, niin tässä samassa yhteydessä tehtäisiin selväksi se, että puolue pitää painavasti perusteltuna sitä, että kukin ehdokas tekisi tämän ennakoilmoituksen, ja näin tehtäisiin siinä ehdokkaaksi lähtemisen yhteydessä jo selväksi, että kukin puolue siellä paikallistasolla ja aluetasolla edellyttää, että tämä ennakoilmoitus sitten tehdään. Näinhän se on, että jos vapaaehtoisesti nämä asiat toimisivat ja tulisivat kuntoon, niin silloin lainsäädäntöä ei tarvitsisi lähteä kehittämään sellaiseen suuntaan, jossa asetetaan pakkoa mitään tehdä. Mutta, arvoisa puhemies, koska epäilen sitä, kun tähänkään mennessä ei ole tapahtunut niin, että vapaaehtoisuus olisi toiminut, niin pysyn edelleen kannassani ja näkemyksessäni siitä, että kyllä tämä ennakoilmoituksen tekeminen pakolliseksi kannattaisi säätää.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 4/2025 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.